

Сөветскөй законјас народлыг интересјас дорјом вылын

Талун јөздөн законјас, кодјасөс примітөма СССР-са Верховнөй Сөвет мөдөд Гессіјаһи, кутөны ыжыд төдчанлун.

Сталинскөй Конституцијалөн 32-өд статта висталө: „СССР-са законодательнөй власт олөмө пөртөсө сөмын СССР-са Верховнөй Сөветөн“.

Помалөма сійө положеніјекөд, кор законодательствөн занимайтчылісны уна органјас, положеніјекөд, коді паныд мунө законјас стабилност принциплы. „А законјаслөн стабилност,— төдчөдіс Сталин јорт „СССР-са Конституција проект јылыс“ докладын,— колө мјанлы өні јонжыка став воңа кадјас дорыс. СССР-ын законодательнөй власт должен пөртсыны олөмө сөмын өтө органөн, СССР-са Верховнөй Сөветөн“.

СССР-са первој созыва Верховнөй Сөветлөн помасөм мөдөд Гессіја лоі мјан рөдіна основнөй законлыс 32-өд статта делө вылын олөмө пөртсыөн. Законјаслыс быд кыв өлөі бура мөвыштөма да обсуөдітөма народнөй избранникјасөн—коммунистјас да беспартијнөйјас непобедимөй сталинскөй блокса представителјасөн.

Збыл революционнөй большевистскөй размахөн да деловитөстөн депутатјас вајсны Гессіја трибуна вылө ассыныс зев озыр олан опытсө, социалистическөй отечество преуспевајтөм јылыс, ужалыс јөзлөн быдлунја интересјас јылыс ассыныс төжысөм. Торја Наркоматјас ужлыс тырмытөмторјас пөса, делственнөја критікујтөм јитчөсө софержателнөй предложеніјесөн.

Өтувалун, коді торјөдө СССР-са Верховнөй Сөвет-Гессіјалыс став ужсө, јарјугыда петкөдлө народлыс Ленин-Сталин партија да сөветскөй правительствө гөгор монолитнөја топөдчөм, убедителнө төдчөдө партијалыс да правительствөлыс ортсыса да пыщкөсса політикасө став јөзөн подферживајтөм.

СССР-са Верховнөй Сөветлөн мөдөд Гессіја быд боксан да внимателнө обсудитөм бөрын вынсөдіс мјан социалистическөй государствөлыс бјуджет. Гессіја урчитөсө јединөй государственнөй бјуджетлыс пріходнөй јукөн 132,6 мільард шайт мында. Рөскөдјас воөдчасны 131,1 мільард шайтөң. Рабочөјјас да крестана социалистическөй государство бјуджет-

лөн быд лыдпас убедителнө висталө мјан странаын сөветскөй овмөс да социалистическөй культура воңа чорчалөм динө зев ыжыд выиманіје јылыс.

Бјуджет видлалігөн народнөй избранникјас ыжыд кыпыдлунөн төдчөдісны рөскөдјас содтөмлыс коланлун, кодјас јитчөмаөс мјан рөдіналөн дорјысан вын воңа содөмкөд. Капиталистическөй кышын олөмөн, ми өгө вермөј вунөдны өткымын „соседјаслөн“ көјін сама пөвадкајас јылыс, да та өвсна сөветскөй граница должен лоны пыр крепыд, стальнөй томан вылын.

Примітөм бјуджет лоі законөн. Финансөвөј дисциплина јонмөдөм, творческөй хоңајственнөй уж паскөдөм—со тујјас, кодјас обеспечивајтөны примітөм бјуджет олөмө личлезлытөг пөртөм.

Зев ыжыд төдчанлун кутө судоустројство јылыс закон, коді, СССР-са Конституцијалөн өкмысөд главакөд лөсалөмөн, урчитө сөветскөй суд котыртөмлыс да ужалөмлыс подувјас. Капиталистическөй странајасын суд визө буржуазиялыс интересјас. Сіјө сулалө капиталистическөй собственност дорјом вылын, сійө отсалө буржуазиялы да помещикјаслы чорыда эксплуатирүтны рабочөјјасөс да крестанаөс. Сіјө государствојасын, көні властсө бөстисны фашистјас, сійө јурвундалысјасыс пөртисны судсө ужалыс јөзкөд расправа вылө саядтөм турмаө. Сөмын социалистическөй странаын законност да право кыпөдөма сүңны вермытөм вылнаө. Мјан правосудіје сулалө социалистическөй стрөј дорјом вылын, овмөслыс социалистическөй сөстема, социалистическөй собственност дорјом вылын. Мјан закон, мјан суд—сөветскөй граждана личнөй правојаслөн да интересјаслөн гранитнөй зашщита. Мјан правосудіје—јос меч, кодсө вескөдөма рөдінаса подлөј изменникјаслы паныд, фашизмлөн троцкистско-бухаринскөй да мукөд најомникјаслы паныд, шпјонјаслы, мортвысјаслы да вредителјаслы паныд.

Ыжыд политическөй төдчанлун кутө „СССР-са граждандство јылыс закон“, көдсө өтсөдгласөн вынсөдөма Гессіјаһи. Сөветскөй граждандство сетө гырыс правојас да пунктө серјознөй објазанностјас. Сөветскөй гражданилөн званіје—вы-

(Помсө визөд 2-өд листбок.)

СССР-са Первој Созыва Верховнөй Сөветлөн
мөдөд Гессіја

СССР-са Верховнөй Сөветөн примітөм законјас ЗАКОН

1938 во вылө Сөветскөй Социалистическөй Республикајас
Сојузлөн јединөй государственнөй бјуджет јылыс

Сөветскөй Социалистическөй Республикајас Сојузса
Верховнөй Сөвет ШУӨ:

1. Вынсөдны СССР-са
Народнөй Комиссарјас Сөветөн сетөм 1938 во вылө
СССР-лыс јединөй государственнөй бјуджет Сојузса
Сөветлөн да Националностјас
Сөветлөн Бјуджетнөй
Комиссияјаслөн докладјас

куңа примітөм вежөмјасөн,
а именьө ставсө доходјас
куңа 132.697.993 сурс шайт
да ставсө рөскөдјас куңа
—131.137.993 сурс шайт, до-
ходјаслөн рөскөдјас 1.500
мільон шайт вылө ве-
тыртөмөн.

2. Тајө законлөн 1-ој
статтакөд лөсалөмөн вын-
сөдны сојузнөй бјуджетлыс
доходјас да рөскөдјас до-

ходјас куңа—97.878.963
сурс шайт мында да рөс-
кодјас куңа—96.378.963
сурс шайт мында, доход-
јаслөн рөскөдјас 1.500
мільон шайт вылө ве-
тыртөмөн.

3. Вынсөдны 1938 во вы-
лө сојузнөй республикајас-
лыс государственнөй бјуд-
жетјас тащөм суммајасын:

	доходјас куңа (сурс шайтјасөн)	Рөскөдјас куңа (сурс шайтјасөн)
Россијскөй Сөветскөй Федеративнөй Социалистическөй республика	21.406.731	21.406.731
Сы лыдыс:		
Республиканскөй бјуджет	15.480.076	3.344.898
Местнөй бјуджетјас	5.926.655	17.561.837
Украинскөй Сөветскөй Социалистическөй Республика	5.977.218	5.977.218
Сы лыдыс:		
Республиканскөй бјуджет	4.462.583	1.451.792
Местнөй бјуджетјас	1.514.635	4.525.426
Белорусскөй Сөветскөй Социалистическөй Республика	1.167.210	1.167.210
Сы лыдыс:		
Республиканскөй бјуджет	1.022.220	460.827
Местнөй бјуджетјас	144.990	706.383
Азербайджанскөй Сөветскөй Социалистическөй Республика	915.723	915.723
Сы лыдыс:		
Республиканскөй бјуджет	762.496	356.207
Местнөй бјуджетјас	153.227	559.516
Грузинскөй Сөветскөй Социалистическөй Республика	1.068.637	1.068.637
Сы лыдыс:		
Республиканскөй бјуджет	914.568	466.711
Местнөй бјуджетјас	154.069	601.926
Армянскөй Сөветскөй Социалистическөй Республика	388.427	388.427
Сы лыдыс:		
Республиканскөй бјуджет	348.216	182.861
Местнөй бјуджетјас	40.211	205.566
Туркменскөй Сөветскөй Социалистическөй Республика	441.284	441.284
Сы лыдыс:		
Республиканскөй бјуджет	383.906	206.427
Местнөй бјуджетјас	57.378	234.857
Узбекскөй Сөветскөй Социалистическөй Республика	1.314.693	1.314.693
Сы лыдыс:		
Республиканскөй бјуджет	1.100.402	613.765
Местнөй бјуджетјас	214.291	700.928
Таджикскөй Сөветскөй Социалистическөй Республика	448.928	448.928
Сы лыдыс:		
Республиканскөй бјуджет	407.148	211.286
Местнөй бјуджетјас	41.780	237.642
Казахскөй Сөветскөй Социалистическөй Республика	1.282.602	1.282.602
Сы лыдыс:		
Республиканскөй бјуджет	1.157.903	466.469
Местнөй бјуджетјас	124.699	816.133
Киргизскөй Сөветскөй Социалистическөй Республика	347.577	347.577
Сы лыдыс:		
Республиканскөй бјуджет	312.844	153.797
Местнөй бјуджетјас	34.733	193.780
Ставыс сојузнөй республикајасса государственнөй бјуджетјас куңа	34.759.030	34.759.030
Сы лыдыс:		
Республиканскөй бјуджетјас	26.352.362	8.415.036
Местнөй бјуджетјас	8.406.668	26.343.944
4. Вынсөдны республи- АССР-јасса да местнөй сө- лөніјес тащөм суммаја- канскөй бјуджетјасыс ветјас бјуджетјасө отчөс- сын:		

СССР-са первој созыва Верховној Сöветлөн мөдөд Гессія

СССР-са Верховној Сöветлөн примитом законјас

1938 во выло Сöветскöј Социалистическöј Республикајас Союзлөн јединöј государственнöј бјуджет жылыс (пом)

	Гурс шайтјасын
Россијскöј Сöветскöј Федеративнöј Социалистическöј Республика	11.635.182
Украинскöј Сöветскöј Социалистическöј Республика	3.010.791
Белорусскöј Сöветскöј Социалистическöј Республика	561.393
Азербайджанскöј Сöветскöј Социалистическöј Республика	406.289
Грузинскöј Сöветскöј Социалистическöј Республика	447.857
Армянскöј Сöветскöј Социалистическöј Республика	165.355
Туркменскöј Сöветскöј Социалистическöј Республика	177.479
Узбекскöј Сöветскöј Социалистическöј Республика	486.637
Таджикскöј Сöветскöј Социалистическöј Республика	195.862
Казахскöј Сöветскöј Социалистическöј Республика	691.434
Киргизскöј Сöветскöј Социалистическöј Республика	159.047

Ставыс

17.937.326

5. Урчитны 1938 во выло общегосударственнöј налогјасыс республиканскöј да местнöј бјуджетјасö отчисленијас ташом размерјасын:

а) карјасын сборјасыс жилищнöј да культурно-бытовöј строителство нуждајас выло РСФСР, Украинскöј ССР, Белорусскöј ССР, Азербайджанскöј ССР, Грузинскöј ССР, Армянскöј ССР да Узбекскöј ССР куза—50 прöцент да мукöд союзнöј республикајас куза—100 прöцент;

б) сиктас местаясын жилищнöј да культурно-бытовöј строителство нуждајас выло сборыс став союзнöј республикајас куза—100 прöцент;

в) колхозјасан подходнöј налог да колхозникјасан да öткаолиејасан выло оvmöс налог куза поступленијасыс — РСФСР, УССР да БССР куза—75 прöцент да мукöд республикајас куза—100 прöцент.

6. Поручитны СССР-са

Народнöј Комиссарјас Сöветлы, оборотса налогоыс союзнöј республикајасы СССР-са Верховној Сöветлөн вынөдöм отчисленијас суммајаскөд лөсалөмөн, урчитны быд союзнöј республика куза ташö налогыс отчисленијасыс прöцентјас.

7. Пасјыны неудоветворителнöјөн 1937 воын СССР-са Наркомфинөн да сийö местнöј органјасөн законөн лөсөдöм сиктас налогјас да сборјас перйом котыртөм.

Објажитны СССР-са Наркомфинөс да местнöј сöветскöј органјасөс примитны мерајас финансöвöј органјасыс ужсö бурмөдөм куза.

8. Щöктыны СССР-са Народнöј Комиссарјас Сöветлы пыртны СССР-са Верховној Сöветлөн локтан Гессіяөн вынөдöм выло СССР-са јединöј государственнöј бјуджет жылыс законлыс проект, кодi предусматривајтö республи-

канскöј да местнöј бјуджетјас куза доходјасыс јонжыка устојчивöј источникјас урчитөм.

9. Поручитны СССР-са Народнöј Комиссарјас Сöветлы сетны СССР-са Верховној Сöветлөн 1938 вога декабр 15-öд луныс не сорбжык 1939 во выло СССР-са јединöј государственнöј бјуджетлыс проект.

10. Вынөдны 1936 воыс СССР-лыс јединöј государственнöј бјуджет оломö пöртөм жылыс отчет доходјас куза—83.760.252.898 шайт да рөскодјас куза—81.827.108.678 шайт, рөскодјас вылын доходјасөн 1.933.144.220 шайт мында вевтыртөмөн.

СССР Верховној Сöвет Президиумса Председатель—М. Калинин.

СССР Верховној Сöвет Президиумса Секретар—А. Горкин.

Москва, Кремль.
1938 во август 21 лун.

Сöветскöј законјас народлыс интересјас дорйөм вылын

лын да почетнöј. Сыыс лишитөм—ыжыд наказаније. Со мыјла СССР-са гражданство жылыс закон сулалö орччөн СССР-са Верховној Сöветлөн зев важнöј актјаскөд.

„СССР-лыс международнöј договорјас ратифицируйтөм да денонсируйтөм пöрадок жылыс“ закон примитөм тöдчөдө, кушөм уваженіеөн относитчө мијан страна аслас международнöј договорјас динө. Мијан договорјас нерушимöдөс сы вöсна, мы најсө кырымалис сöветскöј правителство, кодлы народлөн интересјас ставыс вылынжык, нерушимöдөс сы вöсна, мы најсө дорјысөдны став странаөн.

„Öткаолие оvmöсјасса вöвјас выло государственнöј налог жылыс закон“, кодсө примитөма Гессіяөн, пуктас предел öткымын öткаолиејас спекулативнöј ужлы да отсалас воэд кыскыны öткаолиејасөс колхозö, воэд јонмөдны колхознöј строј.

Украинскöј СССР-са депутатјас группа воэмөстчөм куза виэму оvmöс выс-

ставка жылыс вопрос, кодсө пуктөма Гессіялы обсуждајтөм выло, вöли кыпөдөма ыжыд принципалнöј судта выло. „Ставсоюзса виэму оvmöс выставка жылыс закон“ не сөмын тöдчөдө виэму оvmöссыс став јукөнјас кыпөдөм выло локтан выставкалыс ыжыд тöдчанлун, но i критическөја пасјö серјознöј öшыбкајас да тырмытөмторјас выставка кешлө СССР-са Наркомземөн да Наркомсовхозовөн лөсөдчан ужыс. Ташö Наркоматјассө дејственнөја критикуйтөм лөас серјознöј өлөдөмөн став сöветскöј органјасыс ужлөн канцеларско-бјурократическöј методјасөн решителнө помавны коланлун жылыс, большевистскöј партијалыс да сöветскöј правителстволыс виэ извращајтөмлы паныд быдлун тышканы најö објазанност жылыс.

Ыжыд удовлетворенијеөн быд сöветскöј гражданын лыдфас Гессіялыс шумјас СССР-са Верховној Сöвет президиумлыс выл назначенијејас жылыс указјас

вынөдөм жылыс. Сталин јортлөн соратникјас—Л. М. Каганович јорт да Н. I. Жезов јорт асланыс ыжыд политическöј да организационнöј опытөн оплодотворајтөны народнöј оvmöссыс зев важнöј јукөнјас. Налөн мастерскöј сталинскöј веккөдлөм, налөн политическöј дальнөзоркост да бөителност—сöветскöј государственнөс став работникјасыс образец да школа.

Асыныс плодотворнöј уж пöмалөмөн, СССР Верховној Сöветса депутатјас мунөны местајас выло, медым енергичнөја, бодрөја, увереннөја бостыны Гессіяөн вынөдөм законјас оломö пöртөм. Верховној Сöветлөн примитөм да талун јөздөдан законјас кышутөг встретитасын став сöветскöј народлыс тырвыјө ошкөм. Сöветскöј законјас чорыда виэдны народлыс интересјас, i став народ крепыда сулалө сийö законјасыс незыблемост дорйөм вылын.

„Правда“ газетлөн август 24-öд луныс передөвöј.

ЗАКОН
Ставсоюзса виэму оvmöс выставка жылыс

СССР-са Верховној Сöвет пасјö правителство шумö серти котыртчыс Ставсоюзса виэму оvmöс выставкалыс СССР-ын социалистическöј виэму оvmöс воэд кыпөдан делөын зев ыжыд тöдчанлун.

Ставсоюзса виэму оvmöс выставка, кодсө лөсөдөма сы могыс, медым достојнө петкөдлыны СССР-ын социалистическöј виэму оvmöссыс став отраслјасыс медбур обрацөјасөс, быд боксан демонстрируйтны Сöветскöј Союз республикајасса, крајјасса да областјасса виэму оvmöссыс вынйөрсө да озырлунсө,—должен сетны вынйөра јөткыштөм колхозјаслөн да колхозникјаслөн да виэму оvmöссыс став работникјаслөн виэму оvmöссыс вермөмјассө содтөм могыс социалистическöј ордысөмлы, кутас содејствуйтны колхозјас да совхозјас став массаөс воэынмунысјас уровеньө вайөдөмлы сөщөм ногөн, медым обеспечитны виэму оvmöссыс дугдывтөг воэд быдөмөн, виэму оvmöс прöдуктајасыс содөм да изобиліје, колхознöј массајасыс зајиточност да культурност.

Верховној Сöвет ськөд öтщöщ пасјö виэму оvmöс выставка кешлө лөсөдчөмлыс неудоветворителнöј состојаније. Öнөз-на СССР-са Наркомземөн да Наркомсовхозовөн абу лөсөдөма выставка вылын участвуйтөсјасөс бөрйөм могыс диференционнöј показателјас климатическöј, почвеннöј да мукöд усло-

вијејас серти СССР-са төрја районјаслөн виэму оvmöс производство уна пöлөс особенностјасыс применитөмөн, абу ештөдөма выставка стрөйтөм куза ужјас, а öткымын стрөйтөм павилјонјас јавө оз лөсавны сийö требованијејасыс, кодјасөс сувтөдөма Ставсоюзса виэму оvmöс выставка воэд.

Выставка востиг кешлө лөсөдчөмын индөм серјознöј недочөтјас вескөдалөм могыс да сийсө буржыка котыртөм могыс, а сиз-жө Ставсоюзса виэму оvmöс выставканын участвуйтны право выло колхозјасын, совхозјасын, машинно-тракторнöј станцијасын да колхознöј товарнöј фермајасын социалистическöј ордысөм јона паскөдөм могыс Сöветскöј Социалистическöј Республикајас Союзса Верховној Сöвет шумö:

1. Щöктыны СССР-са Наркомземлы да Наркомсовхозовлы сиз-жө пыр вескөдны Ставсоюзса виэму оvmöс выставка котыртөмын индөм öшыбкајассө да тырмытөмторјассө.

2. Вужөдны Ставсоюзса виэму оvmöс выставка востөм, сийсө 1939-өд вога август 1-өд лун выло индөмөн.

СССР Верховној Сöвет Президиумса Председатель—М. Калинин.

СССР Верховној Сöвет Президиумса Секретар—А. Горкин.

Москва, Кремль
1938 во август 21-öд лун.

СССР-лыс международнöј договорјас ратифицирујтан да денонсируйтан пöрадок жылыс

1-öд статта. Сöветскöј Социалистическöј Республикајас Союзса Конституција 49-öд статта „м“ пункткөд лөсалөмын, международнöј договорјас ратифицируйтөм нүдсө СССР-са Верховној Сöвет Президиумөн.

2-öд статта. Ратификацијаө подлежаитөны Сöветскöј Социалистическöј Республикајас Союзнөм заключитөм мирнöј договорјас, агрессияне öта-мөдөс дорйөм жылыс договорјас, öта-мөд выло ускөдчытөм жылыс договорјас.

Ратификацијаө подлежаитө-

ны, сиз-жө международнöј договорјас, кодјасөс заключитөгөн сторонајас условитчысны последујушщöј ратификација жылыс.

3-öд статта. Ратифицированнöј международнöј договорјас денонсируйтөм нүдсө СССР-са Верховној Сöвет Президиум указјас подув вылын.

СССР Верховној Сöвет Президиумса Председатель—М. КАЛИНИН.

СССР Верховној Сöвет Президиумса Секретар—А. ГОРКИН.

СССР-са первој созыва Верховној Сöветлөн мөддөд Гессия

СССР-са Верховној Сöветөн примитөм законјас

ЗАКОН

СССР-са, сојузнöй да автономној республикајасса судоустројство јылыс

1

Общöй положеніејас

1-ој статта. СССР-са Конституцијалөн 102-дө статтакдө лөсөлдөмөн СССР-ын правосудіе пöртсө олөмө СССР-са Верховној Суддөн, сојузнöй республикајасса верховној судјасдөн, крајевöй да областној судјасдөн, автономној республикајасса да автономној областјасса судјасдөн, окружној судјасдөн, СССР-са Верховној Сöвет шудм серті лөсөлдөм СССР-са специальној судјасдөн, народној судјасдөн.

2-дө статта. СССР-ын правосудіелдөн могуыс дорјыны став сикас посагательствојасы:

а) СССР-са Конституцијалөн да сојузнöй да автономној республикајасса Конституцијасдөн лөсөлдөм СССР-са общественној да государственној устројство, овмөслыс социалистическөй ситема да социалистическөй собственность;

б) СССР-са гражданылыс политическөй, трудовöй, жилищној да мукдө личној да имущественној правојас да интересјас, к о д ј а с ө с гарантірујтөма СССР-са Конституцијалөн да сојузнöй да автономној республикајасса Конституцијасдөн;

в) государственној учреждениејаслыс, предпріатијејаслыс, колхозјаслыс, кооперативној да мукдө общественној организацијајаслыс правојас да закондөн виған интересјас.

СССР-ын правосудіе имейтө аслас могдөн став учреждениејасдөн, организацијајасдөн, должностној јөздөн да СССР-са гражданадөн советскөй законјас стöча да личлездытөг олөмө пöртөм обеспечитөм.

3-дө статта. Советскөй суд, уголовној наказаниелыс мерајас применајтөмдөн, не сөмын карајтө преступникјасдө, но сиз-жө имейтө аслас могдөн преступникјасдө испаритөм да перевоспитаетөм.

Аслас став дејательностөн суд воспитываетө СССР-са гражданадө рөдиналы да социализм делды преданност самдөн, советскөй законјас стöча да личлездытөг олөмө пöртөм самдөн, социалистическөй собственность динө бережноја относитчан самдөн, уж дисциплина самдөн, государственној да общественној долг динө честнөја относитчан самдөн, социалистическөй обществије правилөјас динө уваженіе самдөн.

4-дө статта. Тајдө законсылдөн 2-дө статтаын индөм могјасдө СССР-са судјас пöртөны олөмө тащөм ногдөн:

а) судебној заседаниејас вылын уголовној делөјас видлалөмдөн да рөдиналы изменникјас, вредителјас, социалистическөй собственность гусавлысјас да народлодөн мукдө врагјас динө, а сиз-жө грабителјас, вöрјас, хулиганјас да мукдө преступникјас динө наказаниелыс закондөн лөсөлдөм мерајас применитөмдөн;

б) судебној заседаниејас вылын гражданылыс, государственној учреждениејаслыс, предпріатијејаслыс, колхозјаслыс да мукдө общественној организацијајаслыс правојас да интересјас вöрөдыс спорјас куза делөјас видлалөмдөн да разрешитөмдөн.

5-дө статта. СССР-ын правосудіе пöртсө олөмө тащөм подувјас вылын:

а) став гражданылыс јединөй да равнөй суд, гражданадөн социалној, имущественној да служебној положеније, националној да расовöй принадлежность вылө визөдтөг;

б) став судјаслы јединөй да обязательној СССР-са уголовној, гражданскөй да процессуалној законодательство.

6-дө статта. Суддөјас независимөјдөс да подчинатчөны сөмын законлы (СССР-са Конституцијалөн 112-дө статта).

7-дө статта. СССР-са Конституцијалөн 110-дө статтакдө лөсөлдөмөн СССР-са судопроизводство нуөдсө сојузнöй либө автономној республика либө автономној областса кыв вылын сизө јөзлы, кодјас оз төдны тајдө кывсө, делө материалјасдөн переводчик пыр тырвыјдө төдмасөм обеспечитөмдөн, а сиз-жө суд вылын родној кыв вылын выступајтны право обеспечитөмдөн.

8-дө статта. СССР-са Конституцијалөн 111-дө статтакдө лөсөлдөмөн СССР-са став судјасын делө видлалөм нуөдсө воссөн, сы вöсна мыј закондөн абу урчитөма таыс кежөмјас, мыжданалы дорјөм вылө право обеспечитөмдөн.

9-дө статта. СССР-са Конституцијалөн 102-дө статтакдө лөсөлдөмөн СССР-са став судјасын делөјас видлалөм нуөдсө народној заседательјасдөн участвујтөмдөн, сизө случаясыс кынчө, кодјасдө специальнө урчитөма закондөн.

10-дө статта. СССР-са Конституцијалөн 105, 106, 107, 108 да 109-дө статтајаскөд лөсөлдөмөн СССР-ын судјас образуетөны выборност подув вылын сещөм пöрадокын, коддөс урчитөма тајдө законнас.

11-дө статта. Суддөјасдөн да народној заседательјасдөн вермасы лоны став граждана, кодјас пöлзуйтчөны бöрјасын правојасдөн.

12-дө статта. Народној заседательјас судјасын асыны с обязанностјасдө олөмө пöртны корсөны список серті öчередност пöрадокын воын да с луныс не унжык вылө, случаясыс кынчө, кор тајдө сроксө нуөдсө кыпөдсө судебној делө видлалөмдөн народној заседательјасдөн участвујтны коланлундөн.

Судын асыныс обязанностјасдө олөмө пöртгдөн народној заседательјас пöлзуйтчөны суддөлөн став правојасдөн.

13-дө статта. Рабочөјјас да служащөјјас лыдыс народној заседательјасдөн судын надын обязанностјасдө олөмө пöртан став кадчөж сохраниятчө налөн уждоныс.

Став мукдө случаясын народној заседательјаслы рөскодјас мынтөм, кодјас јитчөмадө судын налыс обязанностјасдө олөмө пöртөмкөд, вöчсө пöрадокын, коддөс урчитөма сојузнöй республикајасса законодательстводөн.

14-дө статта. Став судјасын делөјас видлалөм пöртсө олөмө суддө да кык народној заседатель составын случаяс кынчө, кодјасдө специальнө урчитөма закондөн, кор тајдө видлалөмыс пöртсө олөмө судса кујим шлендөн.

15-дө статта. Став судјасдөн, СССР-са Верховној Суддөн да сојузнöй республикајасса верховној судјасдөн кынчө, приговорјас решенијејас да определенијејас вермасын обжалуетыны закондөн урчитөм пöрадокдөн судитөмајасдөн, најдө защитникјасдөн, истецјасдөн, ответчикјасдөн да налыс интересјасдө представлятыны прокурордөн вылынжык сулалыс суддө.

Жалдөбајас да протестјас видлалгдөн вылынжык сулалыс суд делдын имейтыс да сторонајасдөн сетөм материалјас серті прөверајтө улынжык сулалыс суддөн вöчөм приговорлыс либө решениелыс законност да подуалөм.

16-дө статта. Судебној приговорјас, решенијејас да определенијејас, кодјас пырисны законној вынө, вермасы лоны опротестуетөмадө сөмын СССР-са Прокурордөн либө сојузнöй республикајасса прокурордөн, СССР-са Верховној Суд председателдөн да сојузнöй республика Верховној Судса председателдөн тајдө законсылдөн 51, 64, 74-дө статтајаскөд лөсөлдөмөн.

17-дө статта. Суддөјасдөс должностыс да народној заседательјасдөс најдө обя-

занностјасыс мездөм лөзсө оз мөднөг, кычө бöрјасысјаслөн бöр корөм серті, либө-жө на јылыс лөдм суд приговордөн.

18-дө статта. Суддөјаслы паныд уголовној преследованије кыпөдөм, такөд јитдөдын најдөс должностыс вештөм да суддө сетөм вöчсө: народној суддөјас, крајевöй, областној, окружној судјасса, автономној областјас судјасса шленјас, сојузнöй да автономној республикајас верховној судјасса шленјас куза—сојузнöй республикајасса прокурор шудм серті сојузнöй республикајасса Верховној Сöвет Президиум санкцијадөн;

СССР Верховној Судса да СССР-лөн специальној судјасса шленјас куза—СССР-са Прокурор шудм серті СССР Верховној Сöвет Президиум санкцијадөн.

19-дө статта. Народној суддөлөн временној отсутствије случаяын (вигөмјас, отпускјас да с. в.) суддөлыс обязанностјас нуөдсөмын отсутствије кад дырчө пуктысөд ужалыс јөз депутатјаслөн районној сө-

ветдөн народној заседательјас пөвсыс өтө вылө.

20-дө статта. Народној суддөлөн сыдөн полномочијејас срок колтөз мунан случаяын народној суддөлөн выл бöрјөмјас котыртсөны мунан лунсаыс кык төлысөс срокыс не сордөнжык.

Народној суддөлөн выл бöрјөмјас котыртсөны Јустіција куза сојузнöй республикајасса Народној Комиссариатдөн, а автономној республикајасса—Јустіција куза автономној республикајасса Народној Комиссариатдөн.

Окружној, крајевöй, областној судјасса да сојузнöй да автономној республикајас судјасса шленјасдөн, а сиз-жө специальној судјасса да СССР Верховној Судса шленјасдөн мунан случаяын, судјасса выл шленјасдөс бöрјөмјас нуөдсөны ужалыс јөз депутатјаслөн областса, крајса, округа советјаслөн, сојузнöй да автономној республикајасса Верховној Сöветлөн, СССР-са Верховној Сöветлөн öчередној сессия вылын.

II.

Народној суд

21-дө статта. Народној суд видлалө:

а) уголовној делөјас—гражданадөн олөмлы, здоровјелы, свободалы да достоинстволы паныд преступленіејас јылыс—видмјас јылыс, телесној поврежденијејас вöчөм јылыс, незаконној абортјас вöчөм јылыс, свободаыс незаконноја лишитөм јылыс, мырдөналөм јылыс, алиментјас злостнөја мынтытөм јылыс, оскорбитөм јылыс, хулиганство јылыс, клевета јылыс;

Имуущественној преступленіејас јылыс—рөзбој, грабитөм, гусасөмјас, мошенничество, вымогательство јылыс;

должностној јөздөн служебној преступленіејас јылыс—властөн злоупотребитөм, власт превышитөм, властлөн бездејствије, растратајас, бесхөзајствентство, подлогјас, обвешиваније да обмериваније, донјас кыпөдөм јылыс;

управленіе пöрадокјаслы паныд преступленіејас јылыс—избирателној закон нарушитөм, закондөн лөсөлдөм налогјас да сборјас злостнөја мынтытөм, государственној поставкајас да повинностјас олөмө пöртөмыс öтказитчөм, призывыс да военној служба обязанностјасыс кежөм, власт органјаслыс законној распораженијејас нарушајтөм јылыс;

б) гражданскөй делөјас—имушество јылыс искјас куза, искјас куза, кодјас

јитчөмадө уж јылыс законјас нарушитөмкөд,

алиментјас мынтөм јылыс искјас куза, наследство јылыс искјас куза да мукдө уголовној гражданскөй делөјас, кодјасдөс урчитөма закондөн сылы нуөдөм.

22-дө статта. СССР-са Конституцијалөн 109-дө статта подув вылын народној судјас бöрјасысөны районса гражданадөн всеобщөй, вес кыд да равнөй бöрјасын право подув вылын гусдөн гөлдөсүјтөмдөн кујим вога срок кежлө.

23-дө статта. Народној суддөјас да народној заседательјас бöрјасысөны районјасса гражданадөн избирателној округјас куза, народној суддөјасдөс да народној заседательјасдөс бöрјөм куза избирателној округ шымыртө став населенијесдө, кодө олө тајдө народној суд дејательност территория вылын.

24-дө статта. Народној суддөјасдө да народној заседательјасдө кандидатјасдө выставлајтан право обеспечиваетсө общественној организацијајаслы да ужалыс јөз обществојаслы: коммунистическөй партиној организацијајаслы, професионалној сојузјаслы, кооперативјаслы, томјөз организацијајаслы, культурној обществојаслы, а сиз-жө рабочөјјаслөн да служащөјјаслөн общөй собранијејаслы—предпріатијејаслы

(Воцө визөд 4-дө листбокыс).

СССР-са первой созыва Верховной Советной мөдөд Гессия

СССР-са Верховной Советной примитом законяс

ЗАКОН

СССР-са, союзной да автономной республикаясса судоустројство жылыс

куза, военно-служашщю-аслы—воинской частяс ку-а, крестаналон общюй собранијаслы — колхозяс куза, совхозясса рабочю-аслон да служашщю-аслон общюй собранијаслы—совхозяс куза.

25-од статта. Народной судфаясө да народной заседательясө кандидатясөс региструјтан да кандидатяслыс списокяс јөзөлан пөрадок, а сиз-жө на-өс бөрјөмјаслон срокяс ла пөрадок урчитөны „суд-фаясөс да народной заседа-тельясөс бөрјөм жылыс голоженіјясөдн“, кодяс ынөбөчөны союзной рес-публикаясса Верховной Со-ветной.

26-од статта. Быд район-ы народной судяслон ляд урчитө союзной респу-бликаса Народной Комиссаряс Советон Јустіція куза со-юзной республикаса Народ-ной Комиссарон представі-өм серті. Автономной рес-публикаясын быд районлы народной судяслон ляд урчитө автономной рес-публикаса Народной Комис-саряс Советон Јустіція куза автономной респу-бликаса Народной Комиссарон представіөм серті.

27-од статта. Народной суд судебной заседаніе вылын делө видлавтө:

а) вынөбөчө обвинительной заключеніе, кодөс сетөма прокуророн Обвинительной

заклученіекөд сөгласит-чытөм дырји, народной суд прав бөр бергөдны делөсө прокурорлы помөч раселе-дуютөм вылө, либө дугөд-ны делөсө производоин та вылө тырмымөн подув-јас емлун дырји;

б) разрешајтө вопрос мыжаланаөс стража улө пукөбөдм жылыс либө сјөс стража улыс мөздөм жылыс; в) вөчө шумө делө вид-лалөгөн зашитныкөн да прокуророн быт участву-төм жылыс.

28-од статта. Народной судфая:

а) воөм жалобајас да шыбөчөмјас серті вөчө шумө уголовной преследо-ваніе завоөтөм жылыс либө таын откажитөм жылыс; б) колана случајын, мө-дөдө шыбөчөмјас да жало-бајас следственной орган-јаслы расследуютөм вылө; в) назначајтө делө кыв-зөм вылө;

г) вөчө распорженіјяс судө мыжаланајасөс, свидетел-јасөс, экспертясөс корөм жылыс да јуртө истец-јаслы да ответчикјаслы делө видлалан кад жылыс;

д) председателствуютө народной суд заседаніјяс вылын.

29-од статта. Народной судфаяс отчитывајтөны бөрјысысјас воын асла-ныс уж да народной суд уж жылыс.

III

Крајевөј, областной, окружной суд да автономной областса суд

30-од статта. СССР-са Конституцијалон 108-од стат-төкөд лөсалөмөн крајевөј, областной, окружной суд ла автономной областса суд бөрјысөс ужалыс јөз депу-татјаслон крајевөј, област-ной, окружной советон либө ужалыс јөз депутатјаслон автономной областса советон 5 воа срок кежлө.

31-од статта. Крајевөј, областной, окружной суд ла автономной областса суд состоитө председател-яс, председателөс вежыс-асыс, судса шленјасыс да народной заседательясыс, кодяс корөны судебной делөјас видлалөмын участ-вуютөм могыс.

32-од статта. Крајевөј, областной, окружной суд ла автономной областса суд видлалөны најө веөеніјөд аконон отнеситөм уголов-ной делөјас контрреволю-ционной преступленіјяс жылыс, государственной управленіјелы паныд торјөн опасной преступленіјяс жы-лыс, социалистической соб-ственност гусалөм жылыс, орја важной должностной ла хозяйственной преступ-леніјяс жылыс, а сиз-жө најө веөеніјөд законон от-

неситөм гражданской делө-јас государственной да об-щественной учрежденіе-јас, предпріятіејас да ор-ганизаціјајас костын спор-јас куза.

Крајевөј, областной, ок-ружной суд да автономной областса суд сыыс кынчө видлалөны народной судяс-лон приговорјас, решеніе-јас да определеніејас вы-лө жалобајас да протестјас.

33-од статта. Крајевөј, областной, окружной суд да автономной областса суд составын действующы:

а) уголовной делөјас ку-за судебной коллегія—уголовной делөјас видлалөм вылө, кодяс подсуднойөс крајевөј, областной, окру-жной судлы да автономной областса судлы, а сиз-жө народной судяслон приго-ворјас да определеніејас вылө жалобајас да протестјас видлалөм вылө;

б) гражданской делөјас куза судебной коллегія—гражданской делөјас видла-лөм вылө, кодяс подсуд-нойөс крајевөј, областной, окружной судлы да авто-номной областса судлы, а сиз-жө народной судяслон ре-шеніејас да определеніе-

јас вылө жалобајас да протестјас видлалөм вылө.

34-од статта. Крајевөј, областной, окружной суд-лон да автономной област-са судлон судебной колле-гіјајас видлалөны уголов-ной да гражданской делөјас председателствуютыс суд-са председател либө шлен да кык народной заседател составын.

35-од статта. Крајевөј, областной, окружной суд-лон да автономной област-са судлон судебной колле-гіјајас видлалөны народной судяслон приговорјас, ре-шеніејас да определеніе-јас вылө жалоблјас да протестјас соответствующюй судса кујим шлен составын.

36-од статта. Област-јасын, кодяс пөрөны крај-

составө, окружной да об-ластной судяс действующө-ны сиз-жө составын, кычө і крајевөј суд.

37-од статта. Крајевөј, областной, окружной судса да автономной област суд-са председател председателствуютө судебной засе-даніејас вылын либө наз-начајтө судебной заседа-ніејас вылын председател-ствуютөмө крајевөј, област-ной, окружной судса да ав-тономной област судса шленөс, назначајтө делө-јас кывзөм вылө, сетө рас-пораженіејас судө мыжа-ланајасөс, свидетелјасөс, экспертясөс корөм жылыс да јуртө истецјаслы да от-ветчикјаслы делө видлалан кад жылыс.

IV.

Автономной республикаса верховной суд

38-од статта. СССР-са Конституцијалон 107-од стат-төкөд лөсалөмөн автоном-ной республикаса верховной суд бөрјысөс автономной республикаса Верховной Со-ветон 5 воа срок кежлө.

39-од статта. Автономной республикаса верховной суд состоитө председателыс, председателөс вежыс-асыс, судса шленјасыс да народ-ной заседательясыс, кодяс корөны судебной делөјас видлалөмын участвуютөм.

40-од статта. Автономной республикаса верховной суд видлалө сизө веөеніјөд законон отнеситөм уголовной делөјас контрреволюцион-ной преступленіејас жылыс, государственной управле-ніјелы паныд торјөн опас-ной преступленіејас жылыс, социалистической собствен-ност гусалөм жылыс, торја важной должностной да хо-зяйственной преступленіе-јас жылыс, а сиз-жө сизө ве-өеніјөд законон отнеситөм гражданской делөјас госу-дарственной да общест-венной учрежденіејас, пред-пріятіејас да организаци-јајас костын спорјас куза.

Автономной республикаса верховной суд таыс кынчө видлалө народной судяслон приговорјас, решеніејас да определеніејас вылө жа-лобајас да протестјас.

41-од статта. Автономной республикаса верховной суд составын действующы:

а) уголовной делөјас куза судебной коллегія уголов-ной делөјас видлалөм вылө, кодясөс законон отнеситө-ма автономной республика-са верховной суд веөеніјөд,

а сиз-жө народной судяслон приговорјас да определе-ніејас вылө жалобајас да протестјас видлалөм вылө;

б) гражданской делөјас куза судебной коллегія гражданской делөјас видла-лөм вылө, кодясөс отнеситө-ма законон автономной республикаса верховной суд веөеніјөд, а сиз-жө народ-ной судяслон решеніејас да определеніејас вылө жалобајас да протестјас видлалөм вылө.

42-од статта. Автономной республикаса верховной суд-лон судебной коллегіяјас делөјас видлалөны предсе-дателствуютыс—верховной судса председател либө шлен да кык народной за-седател составын.

43-од статта. Автоном-ной республикаса верховной судлон судебной коллегія-јас народной судяслон при-говорјас, решеніејас да определеніејас вылө жа-лобајас да протестјас вид-лалөны автономной респу-блика верховной судса кујим шлен составын.

44-од статта. Автономной республикаса верховной суд-са председател председателствуютө судебной засе-даніејас вылын либө наз-начајтө судебной заседаніе-јасын председателствуютөм вылө автономной респу-блика верховной судса шленөс, назначајтө делөјас кывзөм вылө, сетө распорженіе-јас судө мыжаланајасөс, свидетелјасөс, экспертясөс корөм жылыс да јуртө и-стецјаслы да ответчикјаслы делө видлалан кад жылыс.

V.

Союзной республикаса верховной суд

45-од статта. Союзной республикаса верховной суд ем союзной республикаса

высшюй судебной орган. Союзной республикаса вер-ховной суд вылө пуктысөс

союзной республикаса тајб союзной республика состав-ө пырыс автономной рес-публикаясса, крајясса, об-ластясса да округясса став судебной органяслон судебной дејателност бөрс-а надзор.

46-од статта. СССР-са Конституцијалон 106-од статтөкөд лөсалөмөн сојуз-ной республикаса верховной суд бөрјысөс союзной рес-публикаса Верховной Со-ветон 5 воа срок кежлө.

47-од статта. Союзной республикаса верховной суд состоитө председателыс, председателөс вежыс-асыс, судса шленјасыс да на-родной заседательясыс, кодяс корөны судебной делөјас видлалөмын участ-вуютөм вылө.

48-од статта. Союзной республикаса верховной суд действующө тащөм соста-вын:

а) уголовной делөјас ку-за судебной коллегія уго-ловной делөјас видлалөм вылө, кодясөс отнеситөма законон союзной респу-бликаса верховной суд веөе-ніјөд, а сиз-жө крајевөј, областной да союзной рес-публикаса муқөд судяслон приговорјас да определе-ніејас вылө жалобајас да протестјас видлалөм вылө;

б) гражданской делөјас куза судебной коллегія гражданской делөјас видла-лөм вылө, кодясөс отнеситө-ма законон союзной рес-публикаса верховной суд веөеніјөд, а сиз-жө краје-вөј, областной да союзной республикаса муқөд суд-яслон решеніејас да оп-ределеніејас вылө жало-бајас да протестјас видла-лөм вылө.

49-од статта. Союзной республикаса верховной суд-лон судебной коллегіяјас делөјас видлалөны предсе-дателствуютыс—верховной судса председател либө шлен да кык народной за-седател составын.

50-од статта. Союзной республикаса верховной суд-лон судебной коллегіяјас крајевөј, областной да со-юзной республикаса муқөд судяслон приговорјас, ре-шеніејас да определе-ніејас вылө жалобајас да протестјас видлалөны вер-ховной судса кујим шлен составын.

51-од статта. Союзной республикаса верховной суд республикаса судяслон су-дебной дејателност бөрс-а надзор олөмө пөртө:

а) законной вынө пырыс приговорјас, решеніејас да определеніејас вылө СССР-са прокурорлыс, союзной республикаса прокурорлыс, СССР Верховной Судса председателыс, союзной

(Воөө вичөд 5-д листбокыс.)

СССР-са первой созыва Верховной Советной мөдөд Гессия

СССР-са Верховной Советной примитом законяс

ЗАКОН

СССР-са, союзной да автономной республикажасса судоустройство жылыс

республика Верховной суд-са председателыс протестяс видлаломон;

б) союзной республикаса судясон решитом делюяс куза жалобаяс да протестяс судебной заседаниеяс вылын видлаломон.

52-дд статта. Союзной республика Верховной суд-са председатель председателствуйто судебной заседаниеяс вылын либб наз-

начайто судебной заседаниеяс вылын председателствуйтомы выль союзной республика Верховной суд-са шленос, назначайто делюяс кывзом выль, сето распорожениеяс судо мыжаланаясос, свидетелясос, экспертясос кором жылыс да юбрто истеиаслы да ответчикяслы делю видлалан срок жылыс.

VI

СССР-са специальной судяс

53-дд статта. СССР-са Конституциалон 102-дд статта подув вылын действуйтоны СССР-са ташом специальной судяс:

а) военной трибуналас;

б) кортту транспорт вывса линеинной судяс;

в) вавыв транспорт вывса линеинной судяс.

54-дд статта. СССР-са Конституциалон 105-дд статтаконд лосаломон СССР специальной судяса председатель, председателос вежыяс, шленяс боржыссыны СССР-са Верховной Советон 5 васа срок кежл.

55-дд статта. Военной трибуналасон, кортту да вавыв транспорт вывса линеинной судясон судебной заседаниеясын участвуйтомы выль кыкыссыны народной заседателяс, кодяс боржыссыны ужалыс юз депутатясон краевб да областной советясон да союзной да автономной республикажасса Верховной Советясон.

56-дд статта. Военной трибуналас, кортту да вавыв транспорт вывса линеинной судяс делюяс видлаломны председателствуйтомы—судса председател либб шлен да кык народной заседател составын случаясыс кынчи, кор закон серти, делюяс видлавыны соотвествуйущой судса кузим шлен составын.

57-дд статта. Военной трибуналас котырсебны:

а) военной округяс, фронтяс да морской флотяс бердын;

б) армияяс, корпусяс, мукбд воинской соединениеяс да военизированной учреждениеяс бердын.

58-дд статта. Военной трибуналас видлаломны делюяс воинской преступле-

ниеяс жылыс, а сиз-жо мукбд преступениеяс жылыс, кодясос законон отнеситома найо ведениею.

59-дд статта. Округяс, фронтяс да морской флотяс бердса военной трибуналас видлаломны уголовной делюяс, кодясос отнеситома законон найо ведениею, а сиз-жо видлаломны жалобаяс да протестяс приговоряс выль делюяс куза, кодясос видлаломна армияжасса, корпусжасса, мукбд воинской соединениеяса да военизированной учреждениеяса военной трибуналасон.

60-дд статта. Кортту да вавыв транспорт вывса линеинной судяс видлаломны законон найо ведениею отнеситом делюяс преступениеяс жылыс, кодясос вескбдма транспорт вылын трудовою дисциплина орбдм выль, да мукбд преступениеяс жылыс, кодяс нарушайтоны транспортлыс нормальной уж.

61-дд статта. Кортту да вавыв транспорт вывса линеинной судяс котырсебны соотвественно корттуяс да вавыв туй сообщениеяса вылын.

62-дд статта. Военной трибуналаса, кортту да вавыв транспорт вывса судяса председателяс председателствуйтомы судебной заседание вылын либб назначайтоны судебной заседаниеяс вылын председателствуйтомы выль военной трибуналаса да линеинной судяса шленясос, назначайтоны делюяс кывзом выль, сетоны распорожениеяс судо мыжаланаясос, свидетелясос да экспертясос кором жылыс.

63-дд статта. СССР-са Верховной Суд выль пуктысө надзор СССР-са да Союзной республикажасса став судебной органяс судебной деятельность борса.

64-дд статта. СССР-са да союзной республикаж-

са став судебной органясон судебной деятельности борса надзор Верховной Суд портю олмо:

а) судясон законной выно пырыс приговоряс, решениеяса да определениеяса выль СССР-са прокурорлыс да СССР Верховной Судса председателыс протестяс видлаломон;

б) военной трибуналасон, кортту да вавыв транспорт вывса линеинной судясон видлалом делюяс куза жалобаяс да протестяс видлаломон.

65-дд статта. СССР-са Верховной Суд состоитю председателыс, председателос вежыяссыс, Верховной Судса шленяссыс да народной заседателяссыс, кодяс корсебны судебной делюяс видлавыны участвуйтомы, да действуйто ташом составын:

а) уголовной делюяс куза судебной коллегия;

б) гражданской делюяс куза судебной коллегия;

в) военной коллегия;

г) железно-дорожной коллегия;

д) водно-транспортной коллегия.

66-дд статта. Уголовной делюяс куза СССР-са Верховной Судон судебной коллегия видлалю уголовной делюяс, кодясос отнеситома законон сию ведениею, а сиз-жо видлалю союзной республикажасса Верховной Судясон приговоряс да определениеяса выль протестяс.

67-дд статта. Гражданской делюяс куза СССР-са Верховной Судон судебной коллегия видлалю гражданской делюяс, кодясос отнеситома законон сию ведениею, а сиз-жо видлалю союзной республикажасса Верховной Судясон решениеяса да определениеяса выль протестяс.

68-дд статта. Уголовной да гражданской делюяс куза СССР-са Верховной Судон судебной коллегияяс союзной республикажасса Верховной судясон приговоряс, определениеяса да решениеяса выль протестяс видлаломны СССР Верховной Судса кузим шлен составын.

69-дд статта. СССР-са Верховной Судон судебной коллегия видлалю делюяс, кодясос отнеситома законон сию ведениею, а сиз-жо видлалю военной трибуналасон приговоряс да определениеяса выль про-

тестяс да жалобаяс.

70-дд статта. СССР-са Верховной Судон военной коллегия делюяс видлалю председателствуйтомы—СССР-са Верховной Суд военной коллегияса председател либб шлен да кык народной заседател составын, случаяссыс кынчи, кодясос специальню урчитома уголовно-процессуальной кодексон, секи делюяс видлавыны военной коллегияса кузим шлен составын.

СССР-са Верховной Судон военной коллегия видлалю военной трибуналасон приговоряс да определениеяса выль протестяс да жалобаяс СССР Верховной Суд военной коллегияса кузим шлен составын.

71-дд статта. СССР-са Верховной Судон железно-дорожной да водно-транспортной коллегияяс видлаломны делюяс преступениеяса жылыс, кодясос отнеситома законон найо ведениею, а сиз-жо видлаломны протестяс да жалобаяс, кодяс важебны кортту да вавыв транспорт вывса линеинной судясон приговоряс да определениеяса выль.

72-дд статта. СССР-са Верховной Судон железно-дорожной да водно-транспортной коллегияяс делюяс видлаломны председателствуйтомы—соотвествуйущой коллегияса председател либб шлен да кык народной заседател составын.

73-дд статта. СССР-са Верховной Судон железно-дорожной да водно-транспортной коллегияяс делюяс видлаломны протестяс да жалобаяс, кодяс важебны кортту да вавыв транспорт вывса линеинной судясон приговоряс да определениеяса выль, СССР-са Верховной Судон соотвествуйущой коллегияяс кузим шлен составын.

74-дд статта. СССР Верховной судса Председател вермас примитны ас вылас председателствуйтомы луббю делю куза, код СССР Верховной Суд коллегия видлаломны вылын.

СССР Верховной Судса Председател да СССР-са Прокурор имеитны право требуйтны луббю делю СССР-са либб союзной республикаса луббю судыс да вочны тайо делю кузасы асыс протест законон лосбдм прадокын.

75-дд статта. СССР Верховной Суд коллегияясон приговоряс, решениеяса да определениеяса выль СССР Верховной Судса председателон либб СССР-са Прокуророн ваюм протестяс видлаломны выль чукортею

СССР-са Верховной Судон Пленум, код сиз-жо сето руководашщой индодяс судебной практика вопросяс куза решениеяса подув вылын, кодясос, примитома СССР-са Верховной Судон видлалом судебной делюяс куза.

76-дд статта. СССР-са Верховной Судон Пленум состоитю СССР Верховной Судса Председателыс, сиюс вежыяссыс да СССР Верховной Судса став шленяссыс.

Пленумын СССР-са прокуророн участвуйтомы обязательню.

СССР-са Верховной Суд Пленум заседание вылын участвуйто Юстиция куза СССР-са Народной Комиссар.

77-дд статта. СССР-са Верховной Суд Пленумон заседаниеяс чукортебны кык толысын отчыдыс не шочжыка.

VIII.

Судебной исполнительяс

78-дд статта. Гражданской делюяс куза решениеяса да определениеяса олмо портю да имущественной взысканиеяса юкбонной уголовной делюяс куза приговоряс олмо портюм вочею судебной исполнительясон.

79-дд статта. Судебной исполнительяс состоитны народной судяс бердын, окружной, краевой, областной судяс, автономной областжасса судяс, автономной да союзной республикажасса Верховной Судяс бердын да назначайтоны Юстиция куза союзной республикаса Народной Комисариатон, а автономной республикажасын—Юстиция куза автономной республикаса Народной Комисариатон.

80-дд статта. Судебной приговоряс, решениеяса да определениеяса олмо портюм куза судебной исполнительясон предявлайтан требованиеяса обязательню юб став должностной юзлы да гражданылы.

СССР Верховной Совет Президиумса Председател

—М. КАЛЫН

СССР Верховной Совет Президиумса секретар—

А. ГОРКИН.

СССР-са Верховной Судон Пленум, код сиз-жо сето руководашщой индодяс судебной практика вопросяс куза решениеяса подув вылын, кодясос, примитома СССР-са Верховной Судон видлалом судебной делюяс куза.

76-дд статта. СССР-са Верховной Судон Пленум состоитю СССР Верховной Судса Председателыс, сиюс вежыяссыс да СССР Верховной Судса став шленяссыс.

Пленумын СССР-са прокуророн участвуйтомы обязательню.

СССР-са Верховной Суд Пленум заседание вылын участвуйто Юстиция куза СССР-са Народной Комиссар.

77-дд статта. СССР-са Верховной Суд Пленумон заседаниеяс чукортебны кык толысын отчыдыс не шочжыка.

VIII.

Судебной исполнительяс

78-дд статта. Гражданской делюяс куза решениеяса да определениеяса олмо портюм да имущественной взысканиеяса юкбонной уголовной делюяс куза приговоряс олмо портюм вочею судебной исполнительясон.

79-дд статта. Судебной исполнительяс состоитны народной судяс бердын, окружной, краевой, областной судяс, автономной областжасса судяс, автономной да союзной республикажасса Верховной Судяс бердын да назначайтоны Юстиция куза союзной республикаса Народной Комисариатон, а автономной республикажасын—Юстиция куза автономной республикаса Народной Комисариатон.

80-дд статта. Судебной приговоряс, решениеяса да определениеяса олмо портюм куза судебной исполнительясон предявлайтан требованиеяса обязательню юб став должностной юзлы да гражданылы.

СССР Верховной Совет Президиумса Председател

—М. КАЛЫН

СССР Верховной Совет Президиумса секретар—

А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.

1938 во август 16-дун

СССР-са первој созыва Верховнӧй Сӧветлӧн мӧдӧд Гессја

СССР-са Верховнӧй Сӧветӧн примитӧм законјас

Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикајас Сојузлыг Верховнӧй Суд бӧрјӧм жылыг

Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикајас Сојузса Верховнӧй Сӧвет шуд:

Бӧрјыны Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикајас Сојузса Верховнӧй Суд ташӧм составын:

СССР ВЕРХОВНӦЙ СУДА ПРЕДСЕДАТЕЛЬ—

1. Голаков Иван Терентьевич.

СССР ВЕРХОВНОЈ СУДА ШЛЕНЈАС:

2. Алексејев Георгиј Алексејевич,

3. Абдурахманов Усман,

4. Алексаан Александр Агабекович,

5. Бојаркин Михаил Алексејевич,

6. Буленков Алексеј Алексејевич,

7. Буканов Василј Василјевич,

8. Волк Екатерина Архиповна,

9. Гусев Андреј Григорьевич,

10. Фетистов Иван Василјевич,

11. Фмитријев Леонид Фмитријевич,

12. Жуков Фмитриј Яковлевич,

13. Зар'анов Иван Михеевич,

14. Иевлев Борис Иванович,

15. Камерон Петр Алексејевич,

16. Караджаева Нуры,

17. Климин Федор Арсеевич,

18. Корнев Иван Владимирович,

19. Коробко Раиса Яковлевна,

20. Кандыгин Фмитриј Яковлевич,

21. Лодычев Сергеј Терентьевич,

22. Малинина Марија Николаевна,

23. Матулевич Иван Осипович,

24. Наумов Николај Александрович,

25. Никитченко Иона Тимофьевич,

26. Назарова Анна Назаровна,

27. Орловскіј Павел Лефимович,

28. Огурцов Иван Константинович,

29. Орлов Александр Моисеевич,

30. Панкратов Константин Александрович,

31. Рахимов Гажди Мамедович,

32. Романова Анна Александровна,

33. Романычев Михаил Григорьевич,

34. Сакіев Тугулбај,

35. Солодијев Андреј Петрович,

36. Сауленко Лубов Корнеевна,

37. Смирнова Евдокия Василевна,

38. Суслин Андреј Григорьевич,

39. Соловцын Николај Алексејевич,

40. Улрих Василј Василјевич,

41. Успенскіј Владимир Алексејевич,

42. Чагиров Бајмухамед,

43. Чепцов Александр Александрович,

44. Четяни Афанасіј Леванович,

45. Шарифов Зариф,

46. СССР ВЕРХОВНӦЙ СУДЛӦН НАРОДНӦЙ ЗАГСЕДАТЕЛЬЈАС:

1. Авезова Мастура,

2. Алдабергемов Тулеу,

3. Барышев Степан Никитич,

4. Белан Роман Василевич,

5. Фуканов Мирон Фмитријевич,

6. Ылјин Григоріј Маркелович,

7. Леонова Ольга Федорова,

8. Малушин Николај Тимофеевич,

9. Минајев Василј Степанович,

10. Мирзајев Шапај,

11. Мир Касимов Мир Асадулла Мир Алексер Оглы,

12. Молаков Василј Федорович,

13. Огнев Александр Степанович,

14. Орлов Петр Семенович,

15. Сметаин Николај Степанович,

16. Цатур'ан Цатур Алекскович,

17. Циклаурі Андреј Василевич,

18. Чулетов Мураз,

19. Шамсутдинов Галим Шамсутдинович,

20. Якуш Пелагеја Остаповна.

СССР Верховнӧй Сӧвет Президиумса Председатель—М. КАЛИНИН.

СССР Верховнӧй Сӧвет Президиумса Секретар—А. ГОРКИН.

Москва, Кремль. Август 17-ӧд лун 1938-ӧд во.

1-ој статта. Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикајас Сојузса Конституцијалон (Основнӧй законлон) 21-ӧд статта подув вылын СССР-са гражданагы лӧбӧдӧд јединӧй сојузнӧй гражданство.

Сојузнӧй республикаса быд гражданин ем СССР-са гражданин.

2-ӧд статта. СССР-са гражданагы емӧс:

а) ставӧн, кодјас 1917 вога нојабр 7-ӧд лун кежлӧ вӧлны вӧвлӧм Россіјскӧй имперіјаса подданнӧјјасӧн да ез воштыны сӧветскӧй гражданство;

б) јӧз, кодјас бостисны сӧветскӧй гражданство законӧн лӧсӧдӧм пӧрадокын.

3-ӧд статта. Иностранецјас, најӧ национальност да раса вылӧ вӧдӧдӧг, СССР-са гражданство примитсӧны наӧн корӧм серти сійӧ сојузнӧй республикаса Вер-

ховнӧй Сӧвет Президиумӧн, код префелјасын најӧ олоны.

4-ӧд статта. СССР-са гражданство ем петӧм разрешајтсӧ СССР-са Верховнӧй Сӧвет Президиумӧн.

5-ӧд статта. СССР-са гражданагы лӧбӧ гражданакаӧн гӧтрасӧм морткӧд, кодлӧн абу СССР-са гражданство, оз вайӧд гражданство вежсӧмӧ.

6-ӧд статта. Бат-мамӧн гражданство вежӧдӧн, код вӧсна кыкнаныс лӧбны СССР-са гражданагы лӧбӧ кыкнаныс петӧны СССР-са гражданство ем, ськӧд щӧщ вежсӧ гражданство ем најӧ челафлӧн, кодјаслы абу тырӧма 14 арӧс. Челафлӧн 14-сан 18 арӧсӧз гражданство вежсӧм вермас лоны сӧмын насаӧ сӧгласіјӧн.

Мукӧд случајјасын челафлӧн, кодјаслы абу тырӧма 18 арӧс, гражданство

вежсӧм вермас лоны сӧмын общӧй пӧрадокын.

7-ӧд статта. СССР-са гражданство ем лӧшитӧм вермас лоны:

а) суд приговор серти—случајјасын, кодјасӧс индӧма законӧн;

б) быд случајын СССР-са Верховнӧй Сӧвет Президиумлӧн торја указӧн.

8-ӧд статта. Јӧз, кодјас олоны СССР-са территория вылын, кодјас тајӧ закон сертыс абу СССР-са граждана да оз имейны иностраннӧй гражданство асланыс принадлежност жылыг доказательствојас, лыддыс сӧны гражданствотӧм јӧзӧн.

СССР Верховнӧй Сӧвет Президиумса Председатель—М. КАЛИНИН

СССР Верховнӧй Сӧвет Президиумса Секретар—А. ГОРКИН.

Москва, Кремль 1938 во август 19 лун

ЗАКОН

Откаолыг овмӧсјасса вӧвјас вылӧ государственнӧй налог жылыг

Сы вӧсна, мыј колхозникјас висталӧм серти откаолыг крестьянскӧй овмӧсјасын вӧвјас обычнӧ использотчӧны оз асланыс овмӧсса вӧму ужјас вылын, а асланыс овмӧс ортсын спекулативнӧй нажӧвӧтчӧм вылын, Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикајас Сојузса Верховнӧй Сӧвет, колхозникјас корӧмлы воча мунӧмӧн,

ШУӦ:

1. Пыртыны особӧй государственнӧй налог откаолыг овмӧсјасса вӧвјас вылӧ.

2. Откаолыг овмӧсјасса, кодјаслӧн ем вӧв, государственнӧй налоглыг ставкајас лӧсӧдны торја республикајас, крајјас да областјас куза ташӧм размерјасын:

нителнӧй комитетјас вылӧ, а автономнӧй республикајасын да сојузнӧй республикајасын, кодјас оз јуксыны областјас вылӧ, Народнӧй Комиссарјаслӧн Сӧветјас вылӧ.

4. Вӧв вылӧ налог мынтӧны став откаолыг овмӧсјас, кодјаслӧн ем закон јӧзӧдан кад кежлӧ кујим арӧс саӧ да ыжыджык вӧвјас. Закон јӧзӧдӧм бӧрын вӧв вузалӧм тавоса налог мынтӧмыс оз мезды.

5. Лӧсӧдны налог мынтан срок октабр 15-ӧд лун.

6. Овмӧсјас, кодјас пырӧны колхозјасӧ 1938 во октабр 15-ӧд лунӧз да сдӧйтӧны колхоз асланыс вӧвјасӧ, мездысӧны вӧвјас вылӧ государственнӧй налог мынтӧмыс.

7. Откаолыг овмӧсјасса вӧвјас вылӧ налогогы поступленийјас вескӧдсӧны: 25 прӧцентыс—сојузнӧй республикајасса бјуджетӧ, 25 прӧцентыс—крајјасса, областјасса да автономнӧй республикајасса бјуджетјасӧ да 50 прӧцентыс—рајоннӧй бјуджетјасӧ.

СССР Верховнӧй Сӧвет Президиумса Председатель—М. Калинин.

СССР Верховнӧй Сӧвет Президиумса Секретар—А. Горкин.

Москва, Кремль 1938 во август 21-ӧд лун.

Республикајас, крајјас да областјас	Отӧ вӧлыг	Отӧ вӧв бӧрын быд содтӧд вӧлыг
1. РСФСР (улын индӧм крајјасы, областјасы да АССР-јасы ӧтдор) Украинскӧй ССР, Белорусскӧй ССР.	Первој группа рајонјасын—400 шајт. Мӧд группа рајонјасын—500 шајт.	Первој группа рајонјасын—700 шајт. Мӧд группа рајонјасын—800 шајт.
2. Азербайджанскӧй, Грузинскӧй, Армјанскӧй, Туркменскӧй, Узбекскӧй, Таджикскӧй, Казахскӧй да Киргизскӧй ССР-јас, Дальне-Восточнӧй да Красноярскӧй крајјас; Иркутскӧй да Читинскӧй областјас; Дагестанскӧй, Бур'ат-Монголскӧй, Кабардино-Балкарскӧй, Калмыцкӧй, Карельскӧй, Коми, Северо-Осетинскӧй, Чечено-Ингушскӧй да Якутскӧй—АССР-јас.	Первој группа рајонјасын—275 шајт. Мӧд группа рајонјасын—350 шајт.	Первој группа рајонјасын—450 шајт. Мӧд группа рајонјасын—550 шајт.
3. Вӧв использотчӧмыс бостӧм доходјас ыжда серти сійӧ лӧбӧ мӧд рајонӧс лӧбӧ округӧс налог ставка куза	первој да мӧд группајас вылӧ јуклӧмсӧ пуктыны ужалыг јӧз депутатјаслӧн крајевӧй да областнӧй испол-	

Отв. редакторӧс вежыг—М. АРТЕЈЕВ.

Біраж 1500